

Kronik om fikserede søer i farestien

Et langt og trælsomt liv

Af Peter Møllerup

Formand for Dyrenes Venner og DOSO

Medlem af Det Dyreetiske Råd

Flæskesteg og jul hænger sammen. Ikke mange tænker over, at den steg vi sætter tænderne i sandsynligvis stammer fra et dyr, som blev slagtet, da det var ca. ½ år gammel. Slagtesvinet har haft et kort og trælsomt liv – stuvet sammen med sine stifæller i en betonstald med ringe mulighed for beskæftigelse. Men slagtesvinets mor, soen – som lever 6 gange så længe – har bestemt ikke haft det bedre gennem et langt og trælsomt liv.

Over 1 million danske søer ligger fikseret mellem to bøjler 80 dage om året. De kan kun vende sig fra side til side samt rejse sig op og lægge sig ned. Dansk lov tillader at fikseresoen 1 uge før faring og 4 uger efter – nemlig i den periode, hvor hun føder og dier sine pattegrise. Og da soen får 2,3 kuld pattegrise om året, så kommer vi op på de 80 dage. Faktisk er soen fikseret i endnu længere tid, fordi det i øjeblikket også er tilladt at fikseresoen i 4 uger efter, at pattegrisene er flyttet hjemmefra – en periode hvor soen på ny er blevet insemineret med ornesæd, og hvor man frygter, at hun vil abortere, hvis ikke hun er fikseret. Den sidste tilladelse blev heldigvis fjernet ved lov, men reglen gælder først fra år 2035.

At være fikseret er en frygtelig belastende tilstand for både dyr og mennesker, når man er skabt til at bevæge sig. Tænk på hvor meget debat der skabes, når man er nødt til at bæltefikseres psykiatriske patienter. Og lige som mennesket, så er soen et nysgerrigt levende væsen, hvor den eksplorerende adfærd er en væsentlig del af individets bevægemønster. Soen skal undersøge alt, der skal graves og rodes rundt, så derfor er det dobbelt kritisk, når denne naturlige adfærd forhindres. De manglende muligheder for at bevæge sig medfører også en lang række følgesygdomme, som bevirkede, at der i 2018 var 131.053 søer, som døde i stalden for derefter at blive sendt til destruktion i stedet for at blive slagtet. Det svarer til 12,6 % af so-bestanden. Årsagen til dette høje tal skyldes alle mulige dårligheder: brækkede ben, skader på fodled og knæled samt liggesår på skulderpartiet.

Men bedre dyrevelfærd koster, så hvis søerne skal have større mulighed for at bevæge sig i farestien, så bliver udgifterne for landmanden større. Han kan så vælge at fortætte den kritisable produktion med en standard bemærkning om, at hvis han må dreje nøglen om af økonomiske årsager, så flytter produktionen til Polen eller Ukraine, hvor dyrevelfærden er langt ringere end i Danmark. Inderst inde ved svineproducenterne godt, at den fikserede so ikke har det særlig godt, og brancheorganisationen

Landbrug & Fødevarer indrømmer i dag, at man ønsker et bedre liv for soen og de andre grise i produktionen. Alene denne indrømmelse er et væsentlig skridt den rigtige vej og væk fra tidligere tiders fornægtelser og påstand om, at så længe soen kan føde pattegrise, så har hun det godt.

Men landmanden kan også vælge at investere i mere dyrevenlige anlæg og så håbe på, at forbrugerne vil betale en højere pris for de dyrevenlige produkter. De økologiske landmænd og frilandslandmændene har valgt denne vej, og selv om der igennem de seneste år har været en stigning i forbrugernes efterspørgsel, så er det alligevel pebernødder i den store sammenhæng. Under 5 % af den danske svineproduktion tilhører de såkaldte nicheprodukter (Øko-gris, Frilands gris, Bornholmer gris, Den go'e gris og Antonius gris), og desværre er eksporten af økologisk kød vigende efter en positiv opgang. Markedsdrevet dyrevelfærd har været mantraet de senere år, og det var da også hovedårsagen til, at tidligere fødevareminister Dan Jørgensen tog initiativ til at indføre et statskontrolleret Dyrevelfærdsmærke, hvor forbrugerne selv kan vælge, hvor meget dyrevelfærd de havde lyst og råd til, idet 1 hjerte giver bedre, 2 hjerter meget bedre og 3 hjerter meget, meget bedre dyrevelfærd. Produkter med 1 hjerte har typisk en merpris på 20 %, mens 3 hjerter – som er øko- og frilandskød – koster mere end det dobbelte.

Inden vi gør status på situationen her og nu, skal vi lige ca. 20 år tilbage i tiden. På dette tidspunkt var den politiske debat om svins velfærd på sit højeste. Mange politiske partier krævede, at de ca. 28 millioner dyr i den danske svineproduktion skulle have et bedre liv, hvilket førte til nedsættelse af flere arbejdsgrupper, som ikke kunne komme frem til nogen brugbar anbefaling, fordi det danske samfund er dybt afhængig af de enorme eksportindtægter, som svinene kaster af sig. I 2007 nedsatte ministeren endnu en Arbejdsgruppe om hold af svin, som efter 4 års hektiske diskussioner kom til det resultat, at søerne i løbestien som tidligere nævnt ikke må fikseres efter år 2035. Men det lykkedes landbrugsrepræsentanterne i arbejdsgruppen at overbevise de øvrige deltagere om, at det ikke var nødvendigt at kræve forbud mod fiksering af søerne i farestien, fordi der var en meget positiv udvikling i gang, hvor flere og flere landmænd frivilligt gik over til løsdrift. Den endelige rapport udkom i 2010, og her lovede erhvervet, at 10 % af alle søer ville være i løsdrift i år 2020. Arbejdsgruppen accepterede dette frivillige tiltag, men nedskrev i rapporten, at lovgivning ville blive nødvendig, hvis ikke målet blev nået.

Og så til bage til status her og nu. I dag går 2,3 % af søerne i løsdrift, hvilket viser, at den positive udvikling, som erhvervet lovede, slet ikke er sket. Landmændene har ikke været tilstrækkelig motiverede, eller også har de ikke haft råd til at skifte til løsdrift. Denne triste udvikling hænger til dels sammen med, at det statskontrollerede Dyrevelfærdsmærke med 1 hjerte slet ikke har fået tag i forbrugerne. Om det så skyldes, at 95 % af den danske befolkning ikke engang orker at betale bare lidt mere for bedre dyrevelfærd, eller det skyldes, at mærket ikke er blevet promoveret med tilstrækkelig kraft, er uvist.

Hvis frivillighed ikke virker og forbrugerinteressen udebliver, så må andre tiltag tages i brug. Vi kan simpelthen ikke være bekendt at behandle vores produktionsdyr så dårligt, som vi behandler søerne. I soens relative lange liv på 3 år føder hun i gennemsnit 100 pattegrise, og så takker vi hende på denne usle måde. Der må og skal ske noget stort, og lige som med den nye klimaplan (70 % reduktion af CO2 i år 2030) skal der et kvantespring til – altså en lov som forbyder at fiksere søer. Al erfaring siger, at et sådan forbud vil have en overgangsperiode på måske 25 år, så i denne periode er det tvingende nødvendigt, at forbrugerne får øjnene op for Dyrevelfærdsmærket, hvilket kræver at både stat, erhverv og dyreværnsorganisationer spytter i kassen. Hvis juleglæden skal være helt i top, er det ikke kun lænkehunden, som skal have dobbelt sul, men også soen, som skal kunne bevæge sig frit rundt.